

ปริญญาโท เรียนทำไม และเรียนอะไร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ มานิต สุทนต์กุล*

ปัจจุบัน ดูเหมือนใคร ๆ ก็สนใจอยากจะทำปริญญาโท เท่า ๆ กับที่สถาบันการศึกษาหลาย ๆ แห่งต่างก็เปิดสอนหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา โดยเฉพาะปริญญาโททางการบริหาร หรือทางรัฐประศาสนศาสตร์ ในเว็บไซต์ของ มสธ. ก็มีผู้โพสต์เข้ามาสอบถามหรือปรารภกันว่า อยากเรียนปริญญาโท หรือสอบถามว่าปริญญาโทเรียนอะไร อย่างไร จึงขอถือโอกาสนี้พูดคุยกันว่า ปริญญาโท เรียนทำไม และเรียนอะไร

ท่านผู้สนใจคงต้องเริ่มจากการถามและตอบตัวเองก่อนว่า จะเรียนปริญญาโทไปทำไม บางท่านที่ทำงานอยู่แล้ว อาจจะตอบว่า เพราะที่ทำงานเขาถือว่าผู้มีความรู้ระดับปริญญาโทจะได้รับการพิจารณาเป็นพิเศษในกรณีที่จะคัดเลือกเพื่อเลื่อนขึ้นดำรงตำแหน่งในระดับที่สูงขึ้น โดยเฉพาะในตำแหน่งทางการบริหารหรือในฐานะผู้บริหาร ส่วนบางท่านที่ยังไม่ได้ทำงาน ก็อาจจะตอบว่า การมีความรู้ระดับปริญญาโท อาจช่วยให้ได้รับการพิจารณาเป็นพิเศษตอนที่ไปสมัครเข้าทำงาน เพราะสมัยนี้ ผู้มีความรู้ระดับปริญญาตรีมีเยอะมาก หรืออาจเป็นคุณสมบัติในการสมัครเข้ารับราชการโดยวิธีการสอบคัดเลือกหรือคัดเลือก ไม่ต้องไปสมัครสอบแข่งขันเหมือนพวกที่จบปริญญาตรี และไม่ได้เกียรตินิยม (ตามที่ ก.พ. กำหนดว่า ส่วนราชการอาจเปิดรับสมัครเพื่อสอบคัดเลือกหรือคัดเลือกได้เอง)

ในส่วนของสถาบันการศึกษาหรือในทางวิชาการ ปริญญาโทเรียนทำไม ต้องการให้ศึกษาไปทำไม และคาดหวังอะไรจากผู้เรียนนั้น ขอนำเสนอดังนี้ครับ

เรียนทำไม

ผู้เขียนมีประสบการณ์ส่วนตัวที่เคยได้ยินครูบาอาจารย์ของผู้เขียนเขาอุปมาให้ฟังว่าการศึกษาระดับปริญญาตรีนั้น ถือว่าเป็นการศึกษาขั้นต้นไม่ที่ละต้น แล้วยกตัวอย่างว่า วิชาต่าง ๆ ที่ศึกษากันในระดับปริญญาตรีจะเป็นการศึกษาในรายละเอียดของแต่ละเรื่องหรือแต่ละวิชา เช่น การเมืองการปกครองสหรัฐอเมริกา การเมืองการปกครองสหราชอาณาจักร องค์การและการจัดการ หรือการจัดการทรัพยากรมนุษย์ ก็จะมีการศึกษาถึงลงไปในเรื่องนั้นหรือวิชานั้น ๆ

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำวิชาเอกรัฐประศาสนศาสตร์ สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ส่วนในระดับปริญญาโทนั้น ถือว่าเป็นการศึกษาป่าทั้งป่า เช่น ป่าทუნดรา ป่าดงดิบ ป่าไม้เบญจพรรณ เป็นต้น และมีการศึกษาเปรียบเทียบว่า ในพื้นที่ที่กว้างขวางและมีพืชขึ้นอยู่นั้น มีต้นไม้หรือพืชเหมือนกัน มีวงจรชีวิตของป่าเหมือนกัน หรือมีสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ ในป่าแต่ละแบบเหมือนกัน ในขณะที่มีความแตกต่างกันด้วย นั่นคือ การมีพืชหรือพันธุ์ไม้คนละอย่างกัน มีวงจรชีวิตของป่าต่างกัน และมีสิ่งมีชีวิตที่อาศัยในป่าแต่ละแบบที่แตกต่างกันไปด้วย นอกจากศึกษาความเหมือนและความต่างของป่าแต่ละแบบกันแล้ว ยังศึกษาต่อไปว่า ทำไมจึงเหมือนกันและทำไมจึงต่างกัน มีความสัมพันธ์กับปัจจัยอื่น ๆ อย่างไร เช่น ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ความสูงของพื้นที่ เป็นต้น ก่อนที่จะสามารถทำความเข้าใจกับความรู้ (Knowledge) และสรุปเป็นความรู้ของตนเองด้วยตนเองเป็นความคิดรวบยอด (concept) ของเรื่องเกี่ยวกับ “ป่า” หรือเรื่องที่ศึกษานั้น

จำได้ว่า ครั้งแรกในช่วงของการเรียนวิชาทางการเมืองการปกครอง อาจารย์จะถามว่า ประชาธิปไตยมีการเมืองการปกครองใหม่ สังคมนิยมมีการเมืองการปกครองใหม่ ประชาธิปไตยมีผู้นำใหม่ สังคมนิยมมีผู้นำใหม่ ประชาธิปไตยมีพรรคการเมืองใหม่ สังคมนิยมมีพรรคการเมืองใหม่ ซึ่งคำตอบก็คือมีเหมือนกัน ทั้งในระบอบการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตยและในระบอบสังคมนิยม ประเด็นที่จะต้องศึกษาต่อไปก็คือ ในบรรดาส่วนประกอบหรือปัจจัยที่มีเหมือน ๆ กันนั้น มีรายละเอียดที่แตกต่างกันอย่างไร โดยเฉพาะประเด็นสำคัญคือ เพราะอะไร หรือมีปัจจัยอะไรที่มีอิทธิพลทำให้แต่ละประเทศมีสถาบันทางการเมืองที่แตกต่างกันไป มีวัฒนธรรมทางการเมือง มีระบบการเมืองและกระบวนการทางการเมืองแตกต่างกัน

ย้อนกลับมาที่เนื้อหาในทางการบริหาร เราก็อาจตั้งประเด็นในทำนองเดียวกันว่า การบริหารในภาครัฐกิจและในภาคธุรกิจ ต่างก็มีการจัดการเหมือนกัน มีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายขององค์การ มีกระบวนการบริหาร มีผู้นำ มีผู้ปฏิบัติงาน และมีวัฒนธรรมองค์การเหมือนกัน ทั้งในองค์การภาครัฐและในภาคธุรกิจ ในขณะที่เดียวกันก็มีความแตกต่างกันในรายละเอียดของแต่ละส่วนประกอบหรือแต่ละเรื่องด้วย การจะแก้ไขปัญหาหรือจะพัฒนาการบริหารในภาครัฐกิจหรือภาคธุรกิจได้อย่างถูกต้องและตรงกรณี จึงจำเป็นต้องทราบก่อนว่า มีปัจจัยอะไรที่เป็นสาเหตุหรือที่มาของปัญหา หรือมีปัจจัยอะไรที่มีอิทธิพลต่อการบริหาร ต่อองค์การ วัตถุประสงค์หรือเป้าหมายขององค์การ กระบวนการบริหาร ต่อพฤติกรรมของผู้นำ ผู้ปฏิบัติงาน และวัฒนธรรมองค์การขององค์การภาครัฐ ซึ่งมีรายละเอียดต่างไปจากองค์การในภาคธุรกิจอย่างเห็นได้ชัด

โดยสรุป คือต้องการให้นักศึกษาหรือผู้ที่จะเป็นมหาบัณฑิตมีความรู้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงรายละเอียดของเนื้อหาหรือสาขาวิชาด้านนั้น กล่าวคือ นอกจากความรู้ในระดับปริญญาตรีที่ได้ศึกษากันว่า องค์การคืออะไร มีส่วนประกอบอะไร หรือมีการทำงานอย่างไรแล้ว ในระดับปริญญาโท เราจะศึกษาต่อไปในรายละเอียดเกี่ยวกับองค์การที่มากกว่านั้น คือ องค์การ

ทั้งในภาครัฐกิจและธุรกิจ ไม่ได้ดำรงอยู่ในสุญญากาศ แต่ต่างมีปัจจัยแวดล้อมอื่นอีกมากมายที่มีอิทธิพลหรือส่งผลกระทบต่อตัวองค์กร และส่วนประกอบต่าง ๆ ขององค์กร หรือหากจะเปรียบเทียบว่าองค์กรเป็นสิ่งที่มีชีวิตแล้ว องค์กรย่อมมีการเกิด การเจริญเติบโต และได้รับอิทธิพลจากปัจจัยแวดล้อมภายนอก พร้อม ๆ กับที่มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นกับส่วนประกอบภายในองค์กรด้วยในขณะเดียวกัน ซึ่งเห็นได้ชัดเจนที่สุดก็คือ กรณีของบุคคล ซึ่งได้รับอิทธิพลจากปัจจัยอื่น ๆ ภายนอก องค์กรอีกมากมาย การศึกษาในระดับปริญญาโท คือการศึกษาเพื่อให้เกิดหรือมีการเรียนรู้ (Learning) หรือความรู้ (knowledge) ที่เป็นความคิดรวบยอด (concept) เกี่ยวกับองค์กรอย่างกว้างขวางและลึกซึ้ง รวมทั้งปัจจัยอื่นที่เกี่ยวข้องหรือมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) กัน และมีอิทธิพลต่อกันและกันกับการบริหารหรือองค์กร

ความรู้ในระดับปริญญาโทที่ว่ำนัน ฐไปทำไม

รู้เพื่อให้ผู้ศึกษาสามารถความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาไปใช้ในการทำความเข้าใจกับรายละเอียดเกี่ยวกับการบริหาร องค์กร หรือปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาและเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาภารกิจหรือเรื่องที่อยู่ในความรับผิดชอบอย่างเป็นระบบและตรงกรณี คำว่า Master มีคนแปลว่า “เจ้านาย” ดังนั้น เมื่อเป็น Master of Public Administration จึงต้องเป็นนายของการบริหารภาครัฐ เป็นนายของความรู้หรือวิชาการทางการบริหารภาครัฐ สามารถเลือกใช้หรือนำเอาความรู้ วิชาการ หลักการ แนวคิด ทฤษฎี เทคนิค และวิธีปฏิบัติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้ร่ำเรียนในระหว่างศึกษาในระดับปริญญาโทนั้น มาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญห การพัฒนา หรือในการดำเนินงานในหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยคาดหวังว่าผู้ที่มีคุณวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโท จะไม่ทำได้เพียงงานในหน้าที่ตามระบบงาน โครงสร้าง กฎระเบียบ หรือแนวทางปฏิบัติต่าง ๆ ตามแบบอย่างหรือแนวทางที่กำหนดไว้เดิมเท่านั้น แต่นำความรู้ความสามารถที่ได้รับเพิ่มขึ้นจากการศึกษาไปใช้ในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น หรือพัฒนางาน พัฒนาระบบและวิธีการทำงานด้านต่าง ๆ รวมทั้งการพัฒนาหน่วยงานหรือองค์กรในภาพรวมให้ดียิ่งขึ้นได้

เรียนอะไร

เรื่องที่เรียน เนื้อหา แนวคิด ทฤษฎี และเทคนิคต่าง ๆ ก็เรื่องเดียวกับที่เรียนในระดับปริญญาตรีนั่นเอง คืออยู่ที่ตัวองค์กร วัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์กร ระบบและกระบวนการปฏิบัติงาน และเรื่องของคน โดยเฉพาะพฤติกรรมและวัฒนธรรมของคนในองค์กร แนวคิด ทฤษฎี และเทคนิคต่าง ๆ อาจจะมีเพิ่มเติมขึ้นจากข้อค้นพบหรือข้อเสนอแนะใหม่ ๆ ของนักวิชาการ

ข้อสำคัญคือการศึกษาและเรียนรู้ให้มีความรู้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น ขึ้นกับว่าเป็นการศึกษาในทางบริหารธุรกิจหรือในทางรัฐประศาสนศาสตร์ ซึ่งมีเนื้อหาและรายละเอียดแตกต่างกันไป

การศึกษาในระดับปริญญาโทเป็นการเรียนรู้ว่า โครงสร้างองค์การมีอิทธิพลต่อการบริหารอย่างไร มีอิทธิพลต่อการบริหารทรัพยากรมนุษย์ และพฤติกรรมมนุษย์ในองค์การอย่างไร ในทางกลับกัน วัฒนธรรมองค์การและพฤติกรรมมนุษย์ในองค์การมีอิทธิพลต่อการบริหารหรือต่อองค์การอย่างไร มีอิทธิพลต่อกระบวนการบริหารอย่างไร มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลและประสิทธิภาพในการบริหารอย่างไร และเมื่อแยกเป็นการบริหารธุรกิจกับรัฐประศาสนศาสตร์หรือการบริหารภาครัฐ ก็จะมีรายละเอียดต่าง ๆ ที่แตกต่างกันไปอีกด้วย ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยแวดล้อมภายนอกองค์การระดับของอิทธิพลที่มีผลกระทบต่อองค์การ รวมทั้งรายละเอียดของส่วนประกอบหรือปัจจัยภายในองค์การที่ต่างกันระหว่างองค์การภาครัฐและองค์การภาคธุรกิจ เป็นต้น ส่วนในทางวิชาการหรือแนวคิด ทฤษฎี และเทคนิคทางการบริหารต่าง ๆ ก็จะต้องศึกษาเพื่อให้ความรู้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งมากกว่าการรู้เพียงว่ามีแนวคิด ทฤษฎี และเทคนิคอะไรบ้าง แต่ต้องรู้และเข้าใจอย่างแท้จริง

ยกตัวอย่าง ทฤษฎี 2 ปัจจัยหรือ Hygiene Theory ของ Herzberg ซึ่งเป็นแนวคิดหรือทฤษฎีเกี่ยวกับเรื่องการจูงใจนั้น การศึกษาในระดับปริญญาโท จะไม่รับรู้แต่เพียงว่า Herzberg ได้แบ่งปัจจัยต่าง ๆ ออกเป็น 2 กลุ่ม คือ Hygiene Factors และ Motivation Factors โดยในแต่ละกลุ่มมีปัจจัยอะไรบ้างเท่านั้น แต่ต้องรู้ว่า Herzberg ต้องการเสนอว่า ในบรรดาปัจจัยต่าง ๆ ในทางการบริหารนั้น ถ้าไม่มีปัจจัยต่าง ๆ ในกลุ่มที่เขาเรียกว่าเป็น Hygiene Factors แล้ว คนจะไม่มีคามพึงพอใจในการทำงานในองค์การนั้น และถึงจะมีปัจจัยต่าง ๆ เหล่านั้น ก็ไม่ได้ช่วยจูงใจหรือทำให้คนทำงานมากขึ้นหรือทำงานดีขึ้น คือไม่ได้เป็นปัจจัยที่จูงใจให้คนทำงาน เช่น หน้าที่และความรับผิดชอบ สายการบังคับบัญชา ที่แน่นอน ชัดเจน ในขณะที่ปัจจัยต่าง ๆ ที่เรียกว่าเป็น Motivation Factors นั้น ในองค์การที่ไม่มีปัจจัยดังกล่าว คนก็ยังทำงานอยู่ได้ตามปกติ แต่ถ้ามีการกำหนดให้มีปัจจัยที่จัดเป็น Motivation Factors ในองค์การแล้ว จะช่วยจูงใจให้ผู้ปฏิบัติงานมีความกระตือรือร้น ตั้งอกตั้งใจหรือทุ่มเททำงานมากขึ้น ดีขึ้น หรือมีประสิทธิผลและประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น เช่น โบนัส โอกาสก้าวหน้าในตำแหน่งที่สูงขึ้น ฯลฯ การศึกษาในระดับปริญญาโทจึงจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจในแนวคิด ทฤษฎี และเทคนิคต่าง ๆ อย่างลึกซึ้ง และสามารถนำไปใช้ได้อย่างถูกต้องได้ด้วย ในหลักสูตรระดับปริญญาโท จึงมีกิจกรรมที่กำหนดให้ผู้เรียนมีโอกาสศึกษาทำความเข้าใจเพิ่มเติม และมีการประเมินว่าผู้เรียนสามารถนำความรู้เกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี หรือเทคนิคต่าง ๆ ไปประยุกต์ใช้ในทางปฏิบัติได้หรือไม่ โดยกำหนดให้มีการทำวิทยานิพนธ์หรือการศึกษาเฉพาะบุคคล แล้วแต่กรณี

จะเรียนดีไหมเอ่ย

ประเด็นสำคัญคือ ผู้ที่สนใจหรือมีความประสงค์จะเรียนปริญญาโท ต้องตอบตนเองให้ได้ก่อนว่า จะเรียนทำไม หรือเรียนเพื่ออะไร มีความรักที่จะเรียนรู้ในเรื่องนั้นจริงหรือไม่ ซึ่งก็เป็นไปตามหลักอิทธิบาท 4 ที่ต้องมีขั้นต่อก่อน เรื่องของวิริยะ จิตตะ และวิมังสา จึงอาจจะเกิดขึ้นตามมาในตอนที่เราเรียนจริง ๆ คือมีความอดทน ขยันหมั่นเพียร สนใจที่จะศึกษา ค้นคว้า แสวงหาความรู้จากแหล่งความรู้ต่าง ๆ เพิ่มเติมด้วยตนเองอย่างเต็มที่ โดยเฉพาะประเด็นเรื่อง เวลา จะมีเวลาสำหรับการศึกษาค้นคว้า การเข้าร่วมกิจกรรม (สัมมนาเสริม) หรือไม่ ปัญหาที่พบบ่อยข้อบ่งชี้คือ เห็นใคร ๆ เขาเรียนกันจึงอยากเรียนด้วย หรือเพื่อนชวนให้ไปเรียนเป็นเพื่อนด้วย ซึ่งนอกจากเป็นปัญหาของตนเอง คือเสียค่าใบสมัคร เสียค่าเล่าเรียน หรือเสียความรู้สึกที่เรียนแล้วไม่จบแล้วยังเป็นปัญหากับสถาบันการศึกษาและครูบาอาจารย์ผู้ทำหน้าที่ในการเรียนการสอนด้วย ยิ่งใครที่คิดว่าเห็นใครเขาจบจากที่ไหนได้ง่าย ๆ ลงทะเบียนและเดิน ๆ ผ่านหรือแวะเข้าไปทักทายอาจารย์บ้าง ครบรายวิชาหรือครบระยะเวลาแล้วก็จะได้เป็นมหาบัณฑิตได้ง่าย ๆ เลยเกิดอยากกับเขาขึ้นมาแล้วละก็

ขอปิดบทบาท “ความอยากเรียนปริญญาโท” แบบที่ว่านั้นเถิดโยม สาธุ !!

สำนักหอสมุด